

Milica Simić
Anđelka Aničić
Alfa BK univerzitet, Beograd

CEFTA I PRISTUPANJE SRBIJE EU

Apstrakt: CEFTA podrazumeva ekonomsko povezivanje zemalja članica koje se vrši na osnovu sporazuma o slobodnoj trgovini i u tom smislu ovaj oblik regionalne saradnje je značajan kao svojevrsna priprema za članstvo u EU. U radu se posebna pažnja posvećuje značaju članstva Srbije u CEFTA, o čemu najbolje govori činjenica da Srbija ostvaruje suficit u trgovinskoj razmeni sa zemljama članicama ove ekonomske integracije.

Ključne reči: CEFTA, sporazum o slobodna trgovina, pristupanje EU

Uvod

Od izuzetnog značaja za srpsku spoljnu trgovinu jeste sporazum CEFTA, u okviru koga Srbija slobodno trguje sa Albanijom, Bosnom u Hercegovinom, Makedonijom, Moldavijom, UNMIK-om u ime Kosova i Metohije, i Hrvatskom (koja je učlanjenjem u EU istupila iz ovog regionalnog trgovinskog sporazuma). Značaj CEFTA sporazuma za Srbiju ogleda se u činjenici da je to jedini region gde Srbija ima pozitivan saldo trgovinskog bilansa (Rapaić, Dabić 2013: 358).

Raspadom Istočnog bloka javila se potreba bivših članica za novim ekonomskim povezivanjem sa određenim zemljama. S obzirom na to da zemlje u tranziciji nisu bile spremne za prihvatanje sistema tržišne ekonomije, nastala je ideja o osnivanju jedne ekonomske integracije unutar koje bi te zemlje saradivale i pripremale se za postupan pristup razvijenoj zapadnoj ekonomiji. Usled bojazni da se raspadom Istočnog

bloka ponovo ne formira neka slična integracija, Čehoslovačka, Mađarska i Poljska su krenule u pravcu brzog i bezuslovnog približavanja Evropskoj uniji (Grahovac, Jakovljević 2012).

Značajna involviranost EU u sam proces pregovaranja CEFTA ogleda se već u Preambuli sporazuma, gde se ističe da sporazum doprinosi integracionim procesima njegovih članica prema EU. Istovremeno i u pojedinim odredbama sporazuma postoji direktno povezivanje na odgovarajuća pravila EU, npr. kod pitanja konkurencije, usaglašavanja tehničke regulative sa standardima EU i dr. Generalno, učešćem u CEFTA podstiče se proces integracije u EU kroz usaglašavanje regulative sa pravnim tekovinama EU, za šta je najbolji dokaz to što su sve prethodne članice CEFTA već postale članice EU. Sporazum takođe u mnogim odredbama upućuje na odgovarajuće definicije, pravila i procedure Svetske trgovinske organizacije. Direktno preuzimanje pojedinih odredbi ove organizacije je bilo neophodno budući da neke CEFTA članice nisu članice STO, čime se obezbedilo direktno preuzimanje važećih međunarodnih pravila.

Nastanak i razvoj CEFTA

U početku svog osnivanja, Centralnoevropska zona slobodne trgovine (CEFTA) nije bila usmerena ka zemljama jugoistočne Evrope. Formirale su je Mađarska, Čehoslovačka i Poljska. U okolnostima prekida bilo kakve institucionalne veze između istočnoevropskih zemalja, nakon raspada Saveta za uzajamnu ekonomsku pomoć – SEV¹ (ekonomskog sporazuma) i Varšavskog pakta (vojnog sporazuma) krajem osamdesetih godina, ove tri zemlje su prvo formirale Višegradsku grupu. Tako je na samitu u mađarskom mestu Višegradu, usvojena „deklaracija o saradnji između Poljske, Čehoslovačke i Mađarske na putu ka evropskoj integraciji” (Kornfeld 1995: 3).

Višegradaska grupa je trebalo da igra ulogu neformalnog „kluba za pritisak”, sa ciljem bržeg ulaska u zapadnoevropske organizacije i

---

¹ SEV su činili: SSSR, Poljska, Čehoslovačka, Mađarska, Istočna Nemačka, Rumunija, Bugarska, Albanija, Mongolija, Kuba i Vijetnam

jačanja međusobne saradnje ove tri zemlje. Pored toga, kao osnovni ciljevi saradnje navode se i konsolidacija demokratije i uvođenje tržišne privrede. Jedan od značajnih razloga formiranja ovoga foruma, kao i kasnijeg udruženja CEFTA, bio je i pritisak izvršen od strane Evropske zajednice na zemlje centralne Evrope, da međusobno bliže ekonomski i politički sarađuju, a ne samo da traže pomoć i integraciju sa Evropskom zajednicom - EZ (Alendar 1999: 147).

Načelni dogovor o zaključenju sporazuma o slobodnoj trgovini među ovim zemljama postignut je oktobra 1991. godine, dok je sporazum o centralnoevropskoj slobodnoj trgovini – CEFTA, zaključen 21. 12. 1992. u Krakovu. CEFTA je dobila naziv po uzoru na sličnu, iako mnogo stariju organizaciju nekih zapadnoevropskih zemalja – EFTA (Evropsko udruženje slobodne trgovine). Sporazumom je bilo predviđeno da sva carinska i druga ograničenja između članica CEFTA budu postepeno eliminisana do 01. 01. 2001. godine. Od 1993. godine CEFTA je imala četiri člana, pošto se Čehoslovačka u međuvremenu podelila na dve države. Države potpisnice CEFTA u početku nisu predviđale dalje širenje ovog aranžmana. Međutim, nakon nekoliko godina se pokazalo da je očekivanje istočnoevropskih zemalja u vezi sa brzim učlanjenjem u EZ bilo preoptimistično. Istovremeno, i druge zemlje centralne i jugoistočne Evrope su, u očekivanju sopstvenih pregovora sa Zajednicom, nastojale da kroz približivanje sa zemljama CEFTA obezbede barem iste uslove međusobne trgovine koje su postigle i zemlje članice EZ u saradnji sa zemljama CEFTA. (Lopandić, Kronja 2010:112)

U sporazumu CEFTA je predviđeno postepeno oslobađanje od carina na industrijske proizvode u roku od osam godina, delimično ukidanje ograničenja za poljoprivredne i prehrambene proizvode i predsedavanje skupštinom na rok od godinu dana. Dogovoreno je da se pitanje carina rešava postepeno, a za pojedine proizvode carine su odmah ukinute. Sporazum je sadržao četiri popisa proizvoda od kojih prva dva onuhvataju popis proizvoda koji se oslobađaju carina odmah ili se to mora rešiti u roku jedne godine, dok druga dva popisa navode nazive proizvoda kod kojih će se carine postepeno smanjivati u dogovorenim rokovima. Takođe, sporazumom su bile određene i sve grupe proizvoda

po kriterijumu „dovoljne obrade” kojim je proizvod dobijao oznaku i sadržaj domaćeg proizvoda.

Na samitu CEFTA u Brnu, septembra 1995. godine, usvojeni su kriterijumi za eventualno širenje CEFTA na zemlje centralne i istočne Evrope koje nisu članice Višegradske grupe. Za članstvo u CEFTA bilo je potrebno prethodno ispuniti tri preduslova: (1) *biti član Svetske trgovinske organizacije (STO)*, (2) *zaključiti sporazum o asocijaciji sa EU* i (3) *zaključiti bilateralne sporazume o slobodnoj trgovini sa svakom od članica CEFTA*. (Lopandić, Kronja 2010:113)

U prvom talasu proširenja, CEFTA se orijentisala na jugoistočnu Evropu. Slovenija je tako postala peta članica CEFTA od 01.01.1996. godine. Rumunija je postala punopravna članica 1997. godine. Najzad, Bugarska se uključila 1999. godine. U narednoj fazi, u CEFTA su se uključile i Hrvatska (2003), odnosno Makedonija (2006), ali radilo se već o periodu kada su CEFTA počele napuštati zemlje koje su ulazile u Evropsku uniju (članstvo u EU, kao carinskoj uniji, nije kompatibilno sa članstvom u CEFTA, kao zoni slobodne trgovine). Tako su 2004. godine CEFTA napustile Češka, Slovačka, Poljska, Mađarska i Slovenija, a 2007. godine napustile su i Rumunija i Bugarska.

U početku je bilo predviđeno da se od 1998. godine izvrši i potpuna liberalizacija trgovine poljoprivrednih proizvoda. To se nije desilo iz razloga što su sve zemlje imale viškove poljoprivrednih proizvoda i sve su imale razne mere za pomoć poljoprivredi, te se nijedna zemlja nije želela izložiti riziku da poljoprivredni proizvodi iz drugih zemalja potisnu domaće. Tako su trgovinske barijere za poljoprivredne proizvode parcijalno snižene u drugoj polovini devedesetih godina, ali su i dalje ostale relativno visoke.

Moguće članstvo u EU predstavljalo je odlučujući motiv u naporima država centralnoistočne Evrope da razviju stabilnost, demokratiju i ekonomske reforme tokom devedesetih godina XX veka. Na taj način EU je dokazala da, svojom privlačnom snagom i primerom davanja članstva zemljama centralnoistočne Evrope, može biti „oslonac” za političku i ekonomsku tranziciju. (Judah, 2006)

Sporazum CEFTA 2006 su u Bukureštu 2006. godine potpisale: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Makedonija,

Moldavija, Rumunija, Crna Gora, Srbija i Privremena administrativna misija Ujedinjenih nacija na Kosovu u skladu sa UN Rezolucijom Saveta bezbednosti 1244. Do kraja 2007. godine Sporazum je stupio na snagu u svim zemljama potpisnicima. Novi CEFTA 2006 sporazum zamenio je mrežu od 32 bilateralna sporazuma o slobodnoj trgovini, koji su bili u primeni od 2001. godine. Stvaranjem zone slobodne trgovine, zemlje Zapadnog Balkana se opredeljuju za ekonomski i privredni razvoj, pokazujući da su sposobne da vode zajedničku ekonomsku politiku i preuzmu obavezu i odgovornost za budućnost čitavog regiona, što još više naglašava evropsku perspektivu ovog regiona i želju za pridruživanjem Evropskoj uniji.

Ekonomska integracija kroz CEFTA u 2006. godini nije bila jedini mehanizam, ali je bila najvažniji element inicijative koju je pokrenula EU kako bi pomogla regionu da stane na svoje noge. Sa druge strane, pošto znamo da će zemlje regiona napustiti CEFTA sa pridruživanjem EU, ovu zonu slobodne trgovine ne treba posmatrati kao samoj sebi krajnji cilj, već samo kao jedan od stepenika ka članstvu u EU. Ova urođena slabost umanjuje snagu CEFTA da ostvari jači efekat na političku stabilizaciju regiona.

Značaj članstva Srbije u CEFTA

Srbija je ušla u tranzicione procese krajem 2000. godine sa teretom iz devedesetih godina: ekonomskim sankcijama koje su se reflektovale kao isključenje iz multilateralnog trgovinskog sistema, propuštanjem šanse da se bude osnivač Svetske trgovinske organizacije 1995. godine, nemogućnošću uključivanja u proces pridruživanja Evropskoj uniji, kašnjenjem u zaključivanju preferencijalnih trgovinskih sporazuma uz zaostalu privredu posle više godina ekonomske i političke izolacije i fizičko uništenje tokom bombardovanja 1999. godine. Nakon formiranja demokratske vlasti Srbija prihvata i započinje reintegraciju u međunarodne političke i ekonomske institucije u okviru kojih je prihvatila obaveze različite prirode i nivoa.

Uključivanje u multilateralni trgovinski okvir oličen u Svetskoj trgovinskoj organizaciji prepoznat je kao spoljnoekonomski prioritet.

Iako iniciran 2001. godine, proces pristupanja STO, prvo SR Jugoslavije, a potom Srbije i Crne Gore (SCG), nije suštinski mogao da se odvija. Nepostojanje zajedničkog tržišta unutar SRJ tj. SCG, odnosno zajedničke spoljnotrgovinske politike i jedinstvene carinske službe i tarife SCG, dugo su predstavljali nepremostiv problem za proces zajedničkog ulaska u članstvo Svetske trgovinske organizacije. Nakon što je Evropska unija u oktobru 2004. godine odobrila politiku “dvostrukog koloseka” prema SCG, Srbija i Crna Gora su posebno krenule ka članstvu i u STO-u, što je formalizovano 15. februara 2005. godine.

Izazovi procesa učlanjenja u Svetsku trgovinsku organizaciju za Republiku Srbiju, ogledali su se u specifičnostima Srbije u procesima uključivanja u multilateralne, regionalne i bilateralne trgovinske tokove koji se odvijaju paralelno. Preuzimanje sveobuhvatnih obaveza otvaranja tržišta za robe i usluge na međunarodnom planu u momentu sprovođenja strukturnih reformi u zemlji, dodatno smanjuju manevarski prostor za kreatore ekonomske politike. ovo, uz kompleksnost samih pravila i procedura STO, proces pristupanja čini posebno opterećujućim i dugotrajnim.

Značaj CEFTA generalno, a i posebno za Srbiju se takođe mora posmatrati u kontekstu evropske perspektive Srbije. Sam Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju eksplicitno predviđao je unapređenje regionalne saradnje u kontekstu očuvanja regionalnog mira i stabilnosti sa akcentom na zaključivanje posebnih sporazuma sa zemljama uključenim u proces stabilizacije i pridruživanja sa EU. Takođe Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju stvarao obavezu i zaključivanja odgovarajućeg sporazuma o slobodnoj trgovini sa Turskom, što je Srbija i uradila. Ako se uzme u obzir činjenica da EU i dalje učestvuje u finansiranju dela budžeta CEFTA, kao i njena uloga prilikom formiranja samog sporazuma CEFTA, uz konstantno manje ili više formalno praćenje svih aktivnosti u CEFTA, jasno je da su regionalne aktivnosti u CEFTA nedvosmisleno povezane sa uključivanjem svih CEFTA strana (osim Moldavije) u EU (Todorović, 2011:14).

Evropska unija nije imala samo ulogu u procesu liberalizacije trgovine u zemljama jugoistočne Evrope, već je ta uloga bila i jeste mnogo sadržajnija. Naime, EU obezbeđuje pravni, regulatorni i

institucionalni pravac za kreatore politike u članicama CEFTA. Istovremeno uspostavlja mehanizme za praćenje dogovorenih obaveza, ne dozvoljavajući reverzibilne procese što je neophodno za stabilnost trgovinskih reformi.

Na bazi prethodno iznetog je jasno da, poučeni iskustvom drugih zemalja, zemlje JIE kao svoje osnovno opredeljenje ističu priključenje EU. Osnovne koristi koje se mogu očekivati od evropskih integracija su oličene u pristupu širem tržištu, prilivu stranih direktnih investicija, pomoći u institucionalnim i ekonomskim reformama, pristupu fondovima EU i, što je svakako najbitnije, prihvatanju sistema vrednosti koji je dugo godina izgrađivan u EU. Međutim, u društveno-političkom, pravno-institucionalnom i ekonomskom smislu zemlje regiona zaostaju za članicama EU. Drugim rečima, ove zemlje nisu ni formalno ni suštinski spremne za ulazak u EU, odnosno ne ispunjavaju kopenhagenske uslove u pogledu (1) vladavine prava, izgradnje demokratskih institucija i zaštite ljudskih i manjinskih prava; (2) izgradnje tržišne privrede i jačanju konkurentnosti svojih preduzeća; i (3) prihvatanju pravne tekovine EU. (Jovović, 2005).

Kao jedno od rešenja za prevazilaženje problema je istaknuto formiranje zone slobodne trgovine u regionu JIE u prelaznom periodu do momenta priključenja EU. Ovo je jako važno iz dva razloga: (Ilić 2006:16)

- stvaranje zone slobodne trgovine bi bio svojevrsan test koji bi pokazao da li su zemlje regiona postigle društveno-političku zrelost za evropsko integrisanje. Drugim rečima, stvaranje ove integracije je smernica koja treba da pokaže da li su zemlje sposobne za viši oblik integracije kakva je EU ili ne; i
- u ekonomskom smislu, stvaranje zone slobodne trgovine je način da se pojača konkurentnost privreda zemalja, što je neka vrsta generalne probe za tržišnu utakmicu sa preduzećima iz zemalja EU (drugi kopenhagenski kriterijum).

Dakle, jedan od osnovnih razloga za stvaranje zone slobodne trgovine je priključenje EU. Drugi bitan razlog (delimično sadržan u prvom) je da zona slobodne trgovine pruža velike mogućnosti za razvoj privreda zemalja članica integracije. Otvaranje privrede ka inostranstvu

pruža prilike za povećanje izvoza i spoljne trgovine uopšte, privlačenje stranih direktnih investicija i po osnovu toga povećanje zaposlenosti, što sve rezultira u osvarenju značajnih stopa rasta BDP-a i rastu životnog standarda građana ovih država. Treći razlog za stvaranje zone slobodne trgovine je političke prirode. Naime, odnose između velikog broja država regiona prožimaju politički problemi. Stvaranje zone slobodne trgovine i izražen naglasak ka privrednim odnosima mogao bi u srednjem roku uticati i na poboljšanje političkih odnosa što je od značaja za stabilnost celokupnog regiona pa i šire.

Sve navedeno ne mora nužno da znači nemogućnost, bar približnog, ostvarenja scenarija centralnoevropskih zemalja. Naravno, ovo je moguće uz ulaganje velikog napora od strane svih zemalja. Pre svega, potrebna je volja za rešavanje nagomilanih političkih problema (zaboraviti na ratovanje i izolaciju), a snage usredsrediti na privrednu saradnju. Na privrednom planu treba uspostaviti bolju saradnju negoli što je to bio slučaj u prethodnim godinama. Tada, bilateralni sporazumi nisu dovoljno zaživeli, a propuštena je šansa za veći saradnju sa Bugarskom i Rumunijom (tržište od preko 30 miliona stanovnika). Postoje velike šanse za razvoj trgovine između zemalja u regionu, i to pre svega, između zemalja bivše SFRJ, a razlozi su:

- značajno tržište
- rast privreda regiona
- istorijska privredna povezanost između republika bivše SFRJ
- prepoznatljivost robnih marki
- kulturološka sličnost koja postoji između naroda regiona.

Mnogi strani investitori su zainteresovani za osnivanje svojih preduzeća u zemljama blizu velikog tržišta EU, na teritoriji gde su operacioni i transportni troškovi niži. Region JIE upravo ispunjava ove uslove što je još jedan argument koji ide u prilog značajnim efektima koje zona slobodne trgovine može proizvesti (Bijelić, 2005).

pozitivni efekti se ogledaju u tome da je realno očekivati pad određenih cena usled povećane konkurencije. Ipak, ovaj efekat je neizvestan dok je izvesniji rast ponude kvalitetnijih proizvoda i, u nekim delatnostima gde je strana konkurencija dosta jaka, ugrožavanje poslovanja domaćih preduzeća. Ovo dolazi do izražaja ako se zna

činjenica da su privrede zemalja regiona u strukturnom smislu dosta slične tako da je vrlo verovatno da će doći do rasta razmene sličnih proizvoda (intraindustrijska trgovina). Kao što je već istaknuto, politički efekti su bitan, ograničavajući faktor rastu privredne saradnje regiona. Pa ipak, sa izvesnošću se može reći da postoji i reakcija u suprotnom smeru. Naime, iskustvo drugih zemalja je pokazalo da veća ekonomska saradnja može uticati na normalizovanje političkih odnosa između zemalja regiona (primeri Nemačke i Francuske sa jedne, i Argentine i Brazila sa druge strane, su objašnjeni u prvom delu rada). Realno je da se, bar delom, sličan scenario može ponoviti i u slučaju zemalja JIE. Ukoliko države na vreme shvate značaj privredne saradnje i njima daju prednost u odnosu na političke probleme onda se može govoriti o velikom napretku. (Ilić, 2006)

CEFTA region je veoma značajan za Srbiju, jer CEFTA članice predstavljaju drugog najznačajnijeg trgovinskog partnera Srbije, odmah posle zemalja EU. Nakon formiranja CEFTA podaci pokazuju da trgovina sa CEFTA partnerima predstavlja oko 17% od ukupne trgovine Srbije sa svetom. Pri tome, izvoz u CEFTA članice prosečno je iznosio oko 33% ukupnog izvoza Srbije u svet, dok je uvoz iz CEFTA predstavljao oko 8% ukupnog uvoza Srbije iz sveta. Od 2006. godine ukupna robna razmena Srbije sa regionom beleži konstantan rast koji je iznosio oko 50% godišnje. Izuzetak je 2009. godina, kada je razmena pala za oko 20% (uvoz za 22,3%, a izvoz za 18,9%) kao posledica ekonomske krize u svetu, a koja se odrazila i na trgovinu u regionu. U prvih 10 meseci 2010. godine delimični oporavak naše, a i svetske privrede, uslovio je rast naše ukupne razmene sa CEFTA članicama za 13.5%, uvoza za 18,8% i izvoza za 11,4% upoređujući sa istim periodom u 2009. godini.

Tradicionalno najznačajnije CEFTA članice za srpski izvoz su Crna Gora, Bosna i Hercegovina i Makedonija. Tako na primer u 2009. godini u deset prvih srpskih izvoznih destinacija u svetu nalaze se: Bosna i Hercegovina na prvom mestu, Crna Gora na trećem, Makedonija na šestom i Hrvatska na desetom mestu. U prvih deset meseci 2010. godine, CEFTA partneri donekle gube značaj u izvozu tako da je Bosna i

Hercegovina na drugom mestu kao izvozno odredište u svetu, Crna Gora na četvrtom, Makedonija na šestom i Hrvatska na jedanaestom mestu.

U pogledu uvoza generalno najznačajnija je Bosna i Hercegovina, a prate je Hrvatska i Makedonija. Tako na primer u 2009. godini među zemljama iz kojih je Srbija najviše uvozila javlja se Bosna i Hercegovina na desetom mestu i Hrvatska na jedanaestom. u prvih deset meseci 2010. godine, Bosna i Hercegovina se popela na osmo mesto u svetu po poreklu uvoza, a Hrvatska je pala na trinaesto mesto. Srbija ima sveukupni pozitivni trgovinski bilans sa CEFTA članicama i visoki trgovinski suficit koji se povećava iz godine u godinu. od ukupne trgovine sa CEFTA članicama, oko 75% čine industrijski proizvodi, a preostali deo se odnosi na poljoprivredne proizvode. udeo industrijskih proizvoda u srpskom izvozu je 66%, a u uvozu 77%. Najznačajniji izvozni proizvodi su električna energija, proizvodi od gvožđa, pivo, šećer i lekovi, dok se na uvoznj strani takođe nalazi električna energija, koks i drvo.(Todorović, 2011)

Činjenicu da Srbija dominira u okviru sporazuma CEFTA, treba uvažiti i iskoristiti na pravi način, naročito zbog istupanja Hrvatske iz ovog sporazuma. Ovo će izmeniti trgovinske odnose u regionu, koje Srbija može da iskoristi, prevashodno zbog činjenice da je Bosna i Hercegovina drugo najznačajnije izvozno tržište za Hrvatsku nakon Italije. Istupanjem Hrvatske iz CEFTA sporazuma otvara se prostor za osvajanje ovog tržišta od strane srpskih preduzeća. Izvoz iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu za grupu značajnih proizvoda, a koji je bio slobodan u okvirima CEFTA sporazuma, biće opterećen carinama, zbog čega će proizvodi kao što su piće, brašno, mleko i drugi prehrambeni proizvodi poskupeti. Sa druge strane, izvoz ovih proizvoda u Hrvatsku iz Bosne i Hercegovine biće gotovo onemogućen zbog brojnih standarada i tehničkih prepreka koje nameće EU. Mleko i mlečni proizvodi iz Bosne i Hercegovine neće više moći biti plasirani na tržište Hrvatske. (Rapaić, Dabić, 2013:359)

Osim bosanskohercegovačkog tržišta, na kome će hrvatski prehrambeni proizvodi naići na problem cenovne konkurentnosti, isto će se desiti i u ostalim članicama CEFTA, a naročito na Kosovu i Metohiji, gde će sva roba iz Hrvatske biti opterećena jedinstvenom carinom od

10%. Što se tiče same Srbije, ovaj porast carina na uvoz iz Hrvatske biće kratkog daha, jer se Srbija potpisivanjem Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju obavezala da ukine carine na uvoz iz Evropske unije do 1. januara 2014. godine. Ipak, ostaju neke carine koje će opteretiti uvoz određenih proizvoda iz EU, koje spadaju u tzv. osetljive, što je i predviđeno Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju. (Rapaić, Dabić, 2013:360)

Ulaskom Hrvatske u EU, izvoz mleka i mlečnih proizvoda, kao i još nekih osetljivih roba iz Hrvatske na teritorije zemalja CEFTA, odnosno Srbije, biće opterećen carinama koje nisu postojale u okviru sporazuma CEFTA. Na uvoz voća, povrća, žitarica, mesa, mleka i mlečnih proizvoda iz Evropske unije, Srbija je uspela da zadrži carine i nakon 1. januara 2014. godine. Carina na uvoz iz Evropske unije za ove proizvode nakon 2014. godine, iznosi od 20% do 80% od vrednosti carine za iste proizvode iz zemalja sa kojima Srbija nema potpisane ugovore o slobodnoj trgovini. Pitanje je koliko će ovo pozitivno uticati na srpske poljoprivredne proizvođače i sam uvoz ovih proizvoda iz Hrvatske, imajući u vidu značajan nivo subvencija Unije u ovom sektoru i činjenicu da će Hrvatska dobiti pristup evropskim fondovima, podrazumevajući i sredstva za razvoj poljoprivrede.

Zaključak

Spoljnotrgovinska razmena Srbije, kako po obimu tako i po dinamici, zaostaje za naprednijim zemljama u tranziciji, danas već članicama EU. Došlo je do pogoršanja strukture domaćeg izvoza, povećanja spoljnotrgovinskog deficita, a sve to kao posledica niske konkurentnosti privrede i izvoznog sektora. Intenzivnija saradnja Srbije sa EU podrazumeva pre svega podizanje kvaliteta izvoza na viši nivo u kome će proizvodi intenzivni kvalifikovanim radom (high skilled) potisnuti primarne i radointenzivne proizvode (low skilled). Jedino se na taj način izvozna ponuda Srbije može približiti uveznoj tražnji Evropske unije i smanjiti raskorak koji sada postoji. Iako Srbija u poslednjih deset godina beleži značajne stope spoljnotrgovinske razmene

važno je istaći da je rast ostvaren sa veoma niske baze, tako da Srbija u apsolutnom izrazu, ima veoma nizak izvoz i uvoz.

I pored ovih negativnih pokazatelja, Srbija je uspela da se nametne kao lider u izvozu u okviru sporazuma CEFTA. Sa druge strane, najveći deo srpskog uvoza, kao i izvoza otpada upravo na EU, zbog čega je ona daleko najznačajniji trgovinski partner Srbije. Trenutni spoljnotrgovinski odnosi Srbije i EU su asimetrični, a regulisani su Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, kojim je predviđeno da Srbija zadrži određene carine do 2014. godine, dok je EU liberalizovala uvoz iz Srbije. Ipak, najveći problem za srpske izvoznike ne predstavljaju carine, već značajan broj necarinskih barijera koje primenjuje EU, a u kojima dominiraju tehničke i administrativne prepreke, kao i standardi. Kada Srbija postane članica Unije ove necarinske barijere predstavljaju instrument zaštite srpskih spoljnotrgovinskih preduzeća, koja će moći da iskoriste sve pogodnosti međunarodnih trgovinskih sporazuma koje EU ima zaključene.

Iako EU često podvlači komplementaran karakter regionalne saradnje i evropskih integracija, činjenica je da je EU primarno uvela koncept jačanja regionalne saradnje kao sredstvo prekidanja ciklusa nasilja u regionu. Važan deo ovog procesa je bila promocija poruke „regionalna saradnja se isplati“. Međutim, problem nastaje ukoliko države članice očekuju neku drugu vrstu rezultata od regionalne saradnje. Cilj država Zapadnog Balkana je članstvo u EU, dok predstavnici EU naglašavaju pozitivne karakteristike same saradnje, postajući prilično nejasni oko vremenskog okvira integracija, posebno nakon ekonomske krize 2008. godine.

Literatura:

1. Alendar, B. (1999) „CEFTA i Evropska unija“, *Međunarodni problemi*, Vol. LI, No. 1.
2. Bjelić, P. (2005) „Trade Policy of the European Union as a Factor of Regional Trade Integration in Southeast Europe“, Discussion Paper 36, The Center for the Study of Global Governance.

3. Grahovac, D., Jakovljević, J. (2012) „Značaj nastanka zone slobodne trgovine – CEFTA za zemlje zapadnog Balkana“, *Poslovne studije*, VII-VIII, 163-180.
4. Ilić, A. (2006) *Zona slobodne trgovine u Jugoistočnoj Evropi – Izazov za Srbiju*. Beograd: Srpski ekonomski forum.
5. Jovović, D. et al. (2005) *Slobodna trgovina SCG sa zemljama Jugoistočne Evrope*, Beograd: Službeni list SCG.
6. Judah, T. (2006) *The EU must keep its promise to the Western Balkans*, London: Centre for European reform.
7. Kornfeld, P. (1995) CEFTA, *34 International Legal Materials*, no. 3., str. 3.
8. Lopandić, D., Kronja J. (2010) *Regionalne inicijative i multilateralna saradnja na Balkanu*, Beograd: Evropski pokret u Srbiji, str. 111-122.
9. Rapačić, S., Dabić, D. (2013) „Spoljnotrgovinski aspekt pristupanja Republike Srbije Evropskoj Uniji“, *Međunarodni problemi*, 65(3), 341-364.
10. Todorović, B. (2011) „CEFTA u spoljnoekonomskoj politici Republike Srbije“ u: *CEFTA 2006 - Izazovi i mogućnosti*, Beograd: ISAC Fond.str.13-21.

Milica Simić
Anđelka Aničić

CEFTA AND SERBIA'S ACCESSION TO THE EU

Abstract: CEFTA implies economic relation among Member States that is based on Free Trade Agreement. In that sense, this form of regional cooperation is significant as a kind of preparations for the EU accession. This paper focuses particularly on the importance of Serbia's membership in CEFTA, which is the best illustrated by the fact that Serbia has a surplus in trade exchange with the Member States of this aforementioned economic intergration.

Keywords: CEFTA, Free Trade Agreement, accession to the EU